

KH&CN góp phần hoàn thiện cơ sở lý luận và cơ chế, chính sách trong xây dựng nông thôn mới

TS Nguyễn Văn Thịnh

Thư ký khoa học Chương trình KH&CN phục vụ xây dựng nông thôn mới

Ngày 26/4/2021, tại TP Phú Quốc, tỉnh Kiên Giang, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn đã tổ chức Hội nghị sơ kết Chương trình khoa học và công nghệ (KH&CN) phục vụ xây dựng nông thôn mới (NTM) 2017-2020 và đề xuất khung Chương trình giai đoạn 2021-2025. Trong giai đoạn 2017-2020, Chương trình đã góp phần quan trọng vào tổng kết cơ sở lý luận, thực tiễn và đánh giá kết quả 10 năm xây dựng NTM ở Việt Nam từ góc nhìn khoa học; bước đầu góp phần định hướng cơ bản Chương trình xây dựng NTM giai đoạn sau năm 2020; đề xuất các giải pháp KH&CN và chuyển giao ứng dụng tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất có hiệu quả thông qua các mô hình liên kết chuỗi giá trị...

Những kết quả nổi bật

Chương trình KH&CN phục vụ xây dựng NTM giai đoạn 2011-2015 được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt tại Quyết định số 27/QĐ-TTg ngày 5/1/2012. Đến ngày 12/1/2017 Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 45/QĐ-TTg phê duyệt Chương trình tiếp tục thực hiện trong giai đoạn 2016-2020. Từ năm 2012 đến hết năm 2017, Chương trình đã triển khai thực hiện các nhiệm vụ của giai đoạn 1 (2011-2015), trong đó một số nhiệm vụ được chuyển tiếp thực hiện trong hai năm 2016-2017, đồng thời triển khai các nhiệm vụ của giai đoạn 2 từ năm 2018. Cùng với Quyết định số 45/QĐ-TTg nêu trên, Thủ tướng Chính phủ còn ban hành Quyết định số 414/QĐ-TTg ngày 4/4/2017 về Kế hoạch triển khai Nghị quyết số 32/2016/QH14 ngày 23/11/2016 của Quốc hội về tiếp tục nâng cao hiệu lực, hiệu quả thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia (MTQG) xây dựng NTM gắn với cơ cấu lại ngành nông nghiệp, trong đó giao cho Chương trình KH&CN phục vụ xây dựng

Toàn cảnh Hội nghị.

NTM giai đoạn 2016-2020 nhiệm vụ trọng tâm thúc đẩy xây dựng NTM gắn với cơ cấu lại ngành nông nghiệp.

Trong giai đoạn 2 này, Chương trình đã đạt được nhiều kết quả, góp phần quan trọng vào xây dựng NTM nói riêng, phát triển nông nghiệp, nông thôn nói chung. Cụ thể:

Chương trình đã có những

đóng góp quan trọng vào sự kiện tổng kết 10 năm thực hiện Chương trình MTQG xây dựng NTM (2010-2020). Song song với triển khai Chương trình giai đoạn II, trong 2 năm 2018-2019, Chương trình đã tập trung nguồn lực tham gia chuẩn bị tổng kết 10 năm xây dựng NTM. Cụ thể, Chương trình đã thực hiện điều tra thực tế xây dựng NTM tại 7 vùng, tổ chức nghiên cứu tổng kết cơ sở lý luận, thực tiễn và đánh

giá kết quả 10 năm xây dựng NTM ở Việt Nam từ góc nhìn khoa học. Trên cơ sở đó đóng góp các ý kiến phản biện, làm rõ các thành tựu, chuyển biến cơ bản, phân tích cách tiếp cận, phương pháp thực hiện, nhận diện những yếu tố bền vững, những vấn đề lớn cần giải quyết trong xây dựng NTM ở nước ta.

Chương trình đã thực hiện thành công Hội thảo KH&CN toàn quốc về lý luận và thực tiễn xây dựng NTM ở Việt Nam; tham gia tổ chức chuỗi hội nghị tổng kết xây dựng NTM ở các vùng và hội nghị toàn quốc; xây dựng 5 báo cáo đánh giá kết quả 10 năm xây dựng NTM của các vùng và toàn quốc từ góc nhìn khoa học; 14 báo cáo chuyên đề; tập hợp 37 báo cáo tham luận đánh giá các mặt của xây dựng NTM, cung cấp cho các bộ, ngành, địa phương những tài liệu tham khảo có giá trị, góp phần nâng cao chất lượng đánh giá kết quả xây dựng NTM 10 năm qua và bước đầu định hướng cơ bản Chương trình xây dựng NTM giai đoạn sau năm 2020. Ngoài ra, Chương trình còn tổ chức biên soạn, xuất bản nhiều ấn phẩm chuyên đề khác phục vụ cho đợt tổng kết 10 năm Chương trình MTQG xây dựng NTM.

Bên cạnh đó, Chương trình đã tham gia với Ban Kinh tế Trung ương chuẩn bị tổng kết 13 năm thực hiện Nghị quyết 26-NQ/TW khóa X về nông nghiệp, nông dân, nông thôn. Kết quả các đề tài/dự án của Chương trình là tài liệu tham khảo đóng góp trực tiếp cho các chuyên đề về cơ sở lý luận phát triển nông nghiệp, nông thôn (xác định vị trí, vai trò của nông nghiệp, nông thôn trong quá trình phát triển của đất nước; cơ sở, xu hướng phát triển, định hướng xây dựng nền nông nghiệp hiện đại, nông thôn văn minh, nông dân giàu có...).

Chương trình còn tạo được cơ chế phối hợp, thu hút đồng đảo

Thủ trưởng Bộ KH&CN Phạm Công Tạc phát biểu tại Hội nghị.

lực lượng KH&CN thuộc nhiều chuyên ngành của cả nước. Cán bộ KH&CN thuộc các lĩnh vực đã trực tiếp tham gia Chương trình là thành viên chính của các đề tài, dự án. Trong đó có 83 GS, PGS; 271 TSKH và TS; 406 ThS. Ngoài ra, còn có hàng nghìn cán bộ KH&CN khác tham gia Chương trình đến từ các cơ quan và tổ chức KH&CN hàng đầu trong cả nước, trong đó, số đơn vị ngoài nhà nước chiếm 20% trong tổng số các đơn vị tham gia Chương trình.

Nhờ tập hợp được các nguồn lực nêu trên, trong thời gian qua Chương trình đã đạt được những kết quả rất thiết thực, phục vụ kịp thời các yêu cầu của xây dựng NTM và phát triển nông nghiệp, nông thôn. Chương trình đã có những đóng góp thiết thực cả về cơ sở lý luận; cơ chế, chính sách; đề xuất các giải pháp KH&CN và chuyển giao ứng dụng tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất có hiệu quả thông qua các mô hình liên kết chuỗi giá trị. Số kiến nghị giải pháp chính sách của Chương trình được các cơ quan, tổ chức tiếp nhận sử dụng là 147, số sản phẩm mới là 287, số công nghệ mới được tạo ra là 85, số công nghệ đã chuyển giao cho sản xuất là 232, số mô hình đã triển khai là 236.... Chương trình đã xây dựng được 50 mô hình liên kết giữa doanh nghiệp và nông dân theo chuỗi giá trị, phát hành 98 sổ tay, sách hướng dẫn...

Ngoài ra, trong năm 2020, Chương trình đã tham gia, phối

hợp cùng Văn phòng Điều phối NTM tổ chức thành công nhiều hội nghị quan trọng như: Hội nghị toàn quốc tổng kết đánh giá các mô hình bảo vệ môi trường trong xây dựng NTM theo hướng xã hội hóa tại Sóc Trăng; Hội nghị tổng kết xây dựng NTM vùng đặc biệt khó khăn giai đoạn 2016-2020, định hướng giai đoạn 2021-2025 tại Yên Bái; Hội nghị đánh giá Chương trình mỗi xã một sản phẩm (OCOP) giai đoạn 2018-2020 khu vực miền Nam tại An Giang; Hội nghị thực trạng và tiềm năng phát triển mô hình du lịch nông nghiệp, nông thôn tại Hòa Bình.

Cần có cách tiếp cận liên ngành, tập hợp đồng đảo lực lượng KH&CN trong cả nước

Phát biểu tại Hội nghị, Thủ trưởng Bộ KH&CN Phạm Công Tạc cho biết, trong những năm gần đây nông nghiệp có bước tiến vượt bậc về năng suất cũng như chất lượng sản phẩm, Chương trình MTQG xây dựng NTM 2011-2020 đã thành công, điều đó không thể phủ nhận vai trò của KH&CN. Chương trình KH&CN phục vụ xây dựng NTM đã đáp ứng cơ bản khung nội dung của Quyết định số 45/QĐ-TTg và các yêu cầu của xây dựng NTM giai đoạn 2016-2020... Có được những kết quả đó là nhờ sự vào cuộc tích cực của các cấp và đặc biệt là sự tham gia mạnh mẽ của các nhà khoa học, nhà quản lý, cộng đồng doanh nghiệp, người

Thủ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Trần Thanh Nam phát biểu tại Hội nghị.

dân nông thôn.

Bên cạnh những kết quả nêu trên, Thủ trưởng Phạm Công Tạc đồng ý và thống nhất với đề xuất của Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn về sự cần thiết xây dựng khung Chương trình giai đoạn 2021-2025. Tuy nhiên nội dung cần có tư duy mới, cách làm mới để đáp ứng yêu cầu của thị trường thế giới. Khung Chương trình cần phải được phê duyệt sớm để triển khai thực hiện ngay trong năm 2021.

Đánh giá cao các kết quả đạt được của Chương trình KH&CN phục vụ xây dựng NTM trong thời gian qua, Thủ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Trần Thanh Nam cho biết, Chương trình đã hoàn thành khối lượng công việc rất lớn khi phê duyệt thực hiện 86 đề tài/dự án. Trong đó có 5 đề tài nghiên cứu về quy hoạch, nguồn lực bền vững; 10 đề tài nghiên cứu các mô hình sản xuất nông nghiệp; 17 đề tài/dự án liên kết, nâng cao chuỗi giá trị sản phẩm nông nghiệp, 10 đề tài về hạ tầng nông thôn bền vững

thích ứng với biến đổi khí hậu, 12 đề tài nghiên cứu về văn hóa, du lịch; 5 đề tài/dự án nghiên cứu về môi trường, cảnh quan... Đặc biệt, các kết quả nghiên cứu của Chương trình đã góp phần làm rõ hơn cơ sở lý luận xây dựng NTM, làm rõ hơn tư tưởng của Đảng về vai trò chủ thể của nông dân và các tổ chức của nông dân; bổ sung căn cứ khoa học cho điều chỉnh bộ tiêu chí NTM; đề xuất một số cơ chế, chính sách huy động và sử dụng có hiệu quả các nguồn lực cho xây dựng NTM, phát huy động lực của KH&CN, bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống trong xây dựng văn hóa nông thôn...

Bên cạnh những kết quả đạt được, Thủ trưởng Trần Thanh Nam cũng cho rằng, Chương trình còn những hạn chế như triển khai chậm, một số đề tài/dự án còn tản mạn, chưa tập trung nhiều vào các trọng tâm cấp bách xây dựng NTM; một số vấn đề quan trọng trong khung nội dung Chương trình chưa được triển khai hoặc có ít nhiệm vụ được đề xuất và tổ chức nghiên cứu... Để đẩy nhanh tiến độ, hoàn

thành nhiệm vụ Chương trình đảm bảo chất lượng theo Quyết định số 45/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, Thủ trưởng đề nghị Chương trình cần tăng cường công tác kiểm tra, giám sát trong quá trình triển khai các đề tài/dự án và ứng dụng chuyển giao kết quả các đề tài/dự án vào thực tiễn. Tập trung vào các mô hình chuyển đổi cơ cấu sản xuất, nâng cao thu nhập, nhất là mô hình hỗ trợ cho thôn, bản khó khăn xây dựng NTM... Đồng thời, cần phát huy vai trò của các nhà khoa học, cơ quan nghiên cứu trong việc gắn nghiên cứu khoa học với thực tiễn xây dựng NTM, tổ chức các đoàn nghiên cứu đi thực tế để phát hiện, đề xuất các vấn đề thiết thực, nảy sinh từ thực tiễn. Chương trình cần phối hợp với các đơn vị có liên quan tổ chức các hội thảo chuyên đề phục vụ tìm kiếm các giải pháp xây dựng NTM bền vững.

Về xây dựng khung Chương trình KH&CN phục vụ xây dựng NTM giai đoạn 2021-2025, Thủ trưởng khẳng định sự cần thiết và cho rằng, hiện Trung ương đang triển khai tổng kết 13 năm và dự thảo nghị quyết mới về tam nông, vì thế khung Chương trình cần nghiên cứu bổ sung với cách tiếp cận mới, gắn với Nghị quyết tam nông. Về nội dung, cần tập trung đi sâu vào các mô hình OCOP xanh, kinh tế tuần hoàn, bảo tồn và phát triển ngành nghề nông thôn, chế biến quy mô vừa và nhỏ, nông nghiệp hữu cơ, du lịch nông nghiệp, du lịch cộng đồng..., cần bổ sung cơ chế phối hợp giữa Trung ương và địa phương, liên kết 4 nhà (doanh nghiệp, khoa học, hợp tác xã và nhà nông)...; đồng thời huy động các nguồn lực tiềm năng của địa phương, doanh nghiệp và các chương trình khác